

TEOLOGIJA KNJIGE PROROKA HABAKUKA

Dragomir Obradović

Mr. Dragomir Obradović je magistrirao iz oblasti biblijske arheologije na Sveučilištu Andrews u SAD a sada je redoviti profesor na Adventističkom teološkom fakultetu u Maruševcu.

SAŽETAK:

Teologija Knjige proroka Habakuka

Pisac ovog članka pokušava proniknuti u Knjigu proroka Habakuka otkrivajući njenu temeljnu teološku misao, koja se može nazrijeti već iz samog značenja prorokova imena ('zagrliti'): Božja se ljubav prema izabranom narodu i pojedincu može predočiti zagrljajem. Identifikaciju Habakuka, glazbenika iz Levijeva plemena, pisac temelji - u nedostatku vanjskih - isključivo na unutarnjim odrednicama Knjige proroka Habakuka, a zatim raspravlja o datumu nastanka knjige, navodeći različna mišljenja, da bi se sam opredjelio za 'raniji datum od vremena vladavine kralja Joakima', prije razdoblja između 609. i 605. god. prije Krista i prije babilonskog sužanjstva, i to ponovno na temelju unutarnje referencije (1,6). Središnja se rasprava u ovome članku odnosi na pitanje proročke borbe i vizije, na očitovanje Habakukove misli iz apostrofiranja Boga i porabe njegovih imena / JNVH, Stijena, Svetac moj/, na susret s Bogom koji nestrpljivost proroka preobraća u mirno čekanje, na odnos Božjih sudova i 'prirodnih' konzekvencija za grijeshno postupanje, na Božju istragu prije sudbenog prevorijeka i, napokon, na 'veliki motiv' - spasiteljsku vjeru, od koje 'pravednik živi'. Na kraju, zamjedba o tome da je samo jedan susret s Božanstvom bio dostatan da od kritičara postane obožavatelj - djeluje poticajno i usmjerava na osobno vjersko iskustvo i proslavljanje Boga kao njegov najradosniji dio.

I Uvod

A. Autorstvo

Kao i druge knjige malih proroka i ova knjiga nosi ime svog autora. Ime Habakuk, heb. *Chabaquq*, izvedeno je iz glagola *cha-*

baq, što znači *zagrliti*.¹ Kao osobno ime ono označuje "*grljenje*", i kao takvo može se shvatiti u aktivnom smislu kao 'onaj koji grli' ili u pasivnom kao 'onaj koji je *grljen*'.²

Davidson preuzima ovo ime kao "apstraktnu imenicu upotrijebljenu za kruti oblik nekog objekta koji je prigrljen sa značenjem mio, drag".³ Bilo kako bilo, suočeni smo s činjenicom da smo "sasvim prepušteni unutarnjim dokazima za vlastiti zaključak".⁴

Autor nam sam daje svoje ime i zvanje - "prorok Habakuk" - i osim ovoga kanonske knjige Biblije su potpuno nijeme u vezi s ovim Božjim čovjekom. Iz apokrifnog dodatka Knjizi proroka Daniela i iz drugih izvora o nekoliko "nepovijesnih" događaja iz života proroka Habakuka "trenutačno ne možemo prihvatiti te podatke".⁵

Na osnovu završnice psalma (pogl. 3.): "Zborovođi na žičanim glazbalima"⁶ izvodimo zaključak da "je Habakuk bio oficijelno kvalificiran da sudjeluje u liturgijskom pjevanju u hramu te je prema tomu pripadao jednoj od levitskih obitelji, koje su bile zadužene za održavanje glazbe u hramu, i da je kao i proroci Jeremija i Ezekiel, koji potječu iz svećeničkih domaćinstava, pripadao Levijevu plemenu".⁷

B. Datum i jedinstvo kompozicije:

Postoji opće slaganje da su barem prvih jedanaest redaka prvog poglavlja napisani prije babilonskog sužanjstva budući "da zasad ništa što je u knjizi ne implicira prilike u vrijeme sužanjstva".⁸ No već znanstvenici kao što je Dahm imaju drugo mišljenje i "kažu da prorok govori o budućoj Aleksandrovoj invaziji", ali "njegova tekstualna evidencija je neodređena što se datuma tiče".⁹

Datum nam se ne daje, ne spominje se ni bilo koja eksterna osoba a ni neki specifični događaj, tako da vrijeme Habakukovog

1 *The Seventh-day Adventist Bible Commentary*, sv. 4, (Washington D.C.: Review & Herald Publishing Association, 1955), str. 1047.

2 *The Pulpit Commentary*, "Introduction to the Book of Habakkuk", (Grand Rapids: Eerdmans Publ. Company, reprinted 1977), sv. 14, str. III.

3 *The Book of the Prophet Habakkuk*, (London: Methuen & Co. LTD, 1929), str. 141.

4 *The International Critical Commentary*, "Habakkuk", (New York: Charles Scribner's Sons, 1911), sv. 25, str. 3.

5 Isto.

6 *The Pulpit Commentary*, sv. 14, str. iii.

7 Prijevod prema fusnoti na Heb 3,19 u RSV.

8 C.F. Keil i F. Delitzsch, *Biblical Commentary on the Old Testament*, sv. 27, str. 49.

9 *The International Critical Commentary*, sv. 25, str. 6.

prorokovanja možemo razabrati "samo iz nagovještaja što nam ih prorok sam daje u svojoj knjizi".¹⁰

Premda neki liberalni teolozi¹¹ prihvaćaju post-egzilični datum, golema unutarnja evidencija upućuje na razdoblje između 630. i 605. pr. Kr. Iako su kriminal i bezakonje vladali u Judi, "ne postoji referenca o opsadi i razaranju Jeruzalema niti o babilonskom sužanjstvu".¹²

Dok nekolicina komentatora¹³ favorizira datum pisanja za vrijeme vladanja kralja Joakima između 609. i 605. p.n.e. (ili 597. pr. Kr.), ja preferiram raniji datum,¹⁴ pripisujući to referenci (1,6) Božjeg podizanja (meq'i'm) Kaldejaca, koja čini mi se sugerira da se ovaj narod nije još podigao do visine sjaja i slave koju je kasnije dosegao kao slavni i silni Neo-babilonski Imperij. Potporu za ovo nalazimo kod Keila i nekolicine drugih.¹⁵ Ellen G. White favorizira ovaj stav i stavlja službu proroka Habakuka u vrijeme vladanja kralja Jozije.¹⁶ Neki više vole vrijeme "posljednih godina Monoše",¹⁷ dok su neki drugi "našli presudne dokaze da je prorok živio za vrijeme vladanja Jozije (1,5), vidjevši tu činjenicu u tomu što prorok proriče sud nad Kaldejcima kao djelo koje će Bog učiniti u vrijeme života osoba kojima su ove riječi i upućene (u vaše dane)".¹⁸

Jedinstvo se knjige blago osporavalo, ali budući da se ozbiljne kritike još nisu pojavile, navest ću samo dva citata da bih objasnio stajalište prema kojemu je djelo rad samo *jednog* autora.

"Poema (3. poglavlje) prema svom položaju formira uputni zaključak knjizi, i što se od 2 - 16. retka tiče, opisuje snažnim i slikovitim jezikom zbacivanje neprijatelja Božjeg naroda."¹⁹

"Knjiga proroka Habakuka sadrži ...samo jedno jedino pro-ročanstvo skladno raspoređeno na dva dijela... Čitavo pro-ročanstvo posjeduje idealno i univerzalno obilježje... *Nema sumnje da je knjiga jedinstvena u svom sadržaju.*"²⁰

10 Isto.

11 *The Pulpit Commentary*, sv. 14, str. iii.

12 *The International Critical Commentary*, sv. 25, str. 6.

13 Herrelson, Walter, *Interpreting the Old Testament*, (Holt, Rinehart and Winston, inc. 1974), str. 375.

14 E. G. Harrelson, str. 375.

15 U skladu s Pusyjem, Delitzschom i Volckom, vidi *The Expositor's Bible*, sv. 14, str. 117.

16 Keil i Delitzsch, str. 51; Exp. Bible, sv. 14, str. 115.

17 Ellen G. White, *Prophets and Kings*, str. 384-389.

18 Keil i Delitzsch, str. 51.

19 Isto.

C. Sadržaj knjige²¹

1. **PROBLEM:** Božanska strpljivost spram Jude i Babilona, 1,1-17.
  - A. Habakukov prigovor na zlo u Judi: 1,1-4.
  - B. Božji plan postupanja s Judom: 1,5-11
  - C. Habakukov prosvjed protiv Božjih planova: 1,12-17.

2. **RJEŠENJE:** Povjerenje u mudrost i uspjeh Božjeg plana: 2,1-20.
  - A. Habakuk zahtijeva odgovor: 2,1.
  - B. Bog preporučuje povjerenje u mudrost i uspjeh Njegova plana: 2,2-4.20.
  - C. Bog zbraja nacionalne grijeha Babilona: 2,5-19.

3. **HABAKUKOVO REAGIRANJE:** 3,1-19.
  - A. Zauzimanje za božansku akciju i milost: 3,1.2.
  - B. Vizija suda i oslobođanja: 3,3-16.
  - C. Habakukova potvrda vjere u Boga: 3,17-19.

II. Proročko gnušanje nad grijehom - problem teodicije

Slično Jobu (Job 19) i Asafu (Ps 73), Habakuk ne može vidjeti Božju pravdu u Njegovu postupanju s ljudima: "Dokle ću, Jahve, zapomagati, a da ti ne čuješ?" (1,2). Pravedni ostatak Jude strada zbog zla koje ga okružuje: "Zašto mi nepravdu iznosiš pred oči, zašto gledaš ugnjetavanje? Pljačka je i nasilje preda mnom. Raspra je, razmirica bjesni! Zakon je izgubio snagu, a pravda se ni načas ne ponavlja. Da, zlikovac progoni pravednika, pravo je stoga izopačeno." (1,3.4) "Kontinuitet zla je jedna anomalija u proročkim očima; i, stavljajući sebe u položaj pravednika usred naroda, on pita koliko će to dugo trajati."²² Iako je Sveto pismo trebalo utješiti Habakuka (tako što je on već mogao vidjeti Božje postupanje sa svojim narodom u prošlosti), još uvijek "u ljudskoj naravi postoji uvjerenje da se Božja pravda ne može u cijelosti uvidjeti sve dok se ona u sferi Božjeg autoriteta ne bude na neki način pokazala u vanjskom, a ne samo u unutarnjem iskustvu".²³

²⁰ *The Book of the Prophet Habakkuk*, str. 194-5.

²¹ Keil i Delitzsch, str. 51.

²² *SDA BC*, sv. 4, str. 1049.

Sugestija da se zlo o kojem ovdje govorimo odnosi na svijet općenito (a ne samo na narod Jude), ili posebno na Kaldejce, sama je po sebi besmislena, jer je "jasno da se ovi reci odnose na moralnu pokvarenost Jude iz jednog jedinog razloga, a taj je što Bog najavljuje svoje namjere da podigne Kaldejce kako bi ih kaznio (redak 5)".²⁴

Na taj način Habakuk vapi Bogu za pomoć. Koliko dugo će On ignorirati ugnjetavanje spram svog pravednog ostatka koji se drži savjeta? Došlo je nasilje, zakon je prezren, i cijelo je društvo ugroženo.

Umjesto da ukori svog proroka zbog njegova prigovora, Jahve "skreće prorokovo čuđenje na vanjski svijet",²⁵ i prikazuje Kaldejce, to ljuto zlo koje će pasti na Judu (1,12-17). Problem za Habakuka međutim nije više to hoće li počinitelji zla biti kažnjeni, već "kakva je to vrst pravde za Jahve da kazni zlotvora onaj koji je još gori".²⁶

Čemu i ta čudna božanska šutnja? Zašto On ne intervenira pravednim sudom nad Kaldecima? Koliko dugo mora vjerni ostatak patiti pod nepravdom i ugnjetavanjem? (Odgovor na ovu zagonetnu situaciju izložit ću u III. dijelu ovog članka, s posebnim osvrtom, u IV. dijelu, na Habakukov veliki motiv - spasilačku vjeru.)

A. Proročka pouka / borba:

Koliko god da je uznemirena i slaba vjera proroka u ovom trenutku, još uvijek ga vodi da dođe do odluke. On i kaže: "Stat ću na stražu sviju, postaviti se na bedemu, paziti što će mi reći, kako odgovoriti na moje tužbe." (2,1).

Što je ustvari proročka borba? Što to znači biti poučen od Boga, primiti viziju? Wolfendale nam sugerira:

"Prorok je čovjek refleksije i molitve. On je ispitivao svoje vlastito srce i preispitao svoje putove. Svu svoju pozornost obratio je na svoj rad. Malo se može uraditi dobroga ako se potpuno ne upotrijebi svoj razum, kaže Johnson. U našem velikom poslu mora postojati povlačenje od svijeta i koncentracija na sebe. *Sujetovati se sa svojim srcem.*"²⁷

23 *The Pulpit Commentary*, sv. 14, str. 1.

24 *The Book of the Prophet Habakkuk*, str. 166.

25 Keil i Delitzsch, str. 56.

26 Harrelson, str. 376.

27 Isto.

Dok s jedne strane podupiremo apel na jednu misaonu refleksiju i meditaciju, dotle s druge strane podupiremo objektivni koncept božanske objave. Habakuk slika sebe kao onog koji se nalazi na stražarskom tornju. "Stražarski je posao povlačenje cjelokupne duše od onoga što je ovozemaljsko i fiksiranje na nebeske predmete."²⁸ Potpuna namjera stražarskog tornja je da gleda *van*, ne *unutra*, i prema tome ideja "svjetovati se sa svojim srcem" nema nikakvog opravdanja u namjeni ovog odlomka. "Jedini jasan problem je izraz 'što će mi'" (BI), doslovno 'u meni', Bog govoriti, ne prorokovom vanjskom uhu, već *unutarnjem*."²⁹ Vizija je stvaran povijesni događaj, ali budući da se u njoj Bog ne objavljuje javno, On ne komunicira kroz obične perceptivne organe, već izravno s umom tako da će povremeni prolaznici još uvijek ignorirati božansko komuniciranje. Poruka je upućena k narodu *preko* proroka i ona je propozicionalna istina, ne neka nebulozna vrst "unutarnjih osjećaja" bez konkretne supstancije vezane uz sadržaj. Postoji jasna i izravna informacija, ne samo neko emotivno iskustvo u unutrašnjosti bića. Borba na taj način rezultira prorokim izgovorima fakata i predikcija. (vidi 2. poglavlje) Samo će subjektivno psihološko unutarnje iskustvo uništiti potpunu imaginaciju stražarskog tornja, koji se upotrebljavao za specifične ciljeve otkrivanja disonantnih pojava.

III. Habakukov koncept ili upotreba:

A. Imena Božjih

Tetragramaton Y H W H se upotrebljava trinaest puta³⁰ u čitavoj knjizi. Budući da je to Božje osobno ime³¹ i kao takvo "ekvivalencija njegove prirode i individualnosti",³² najvjerojatnije je da je prorok našao utjehu u naručju velikoga JA SAM, koji jedini živi izvan granica vremena, i koji vlada u povijesti.

²⁸ *The Preacher's Complete Homiletic Commentary*, (New York and London: Funk and Wagnalls Company), sv. 20. str. 497.

²⁹ *A Commentary, Critical, Experimental and Practical*, (Grand Rapids: Eerdmans, reprinted 1978), sv. 2. str. 627.

³⁰ Isto.

³¹ Hab 1,2, 12 (2 puta); 2,2. 13. 14. 16. 20; 2,2. (2 puta) 8. 18. 19.

³² Payne, J. Burton, *The Theology of the Older Testament*, (1962), str. 144.

božanska svemoć ili spasenje, suverenost ili življenje."³³ Njegova upotreba ovog imena postaje izrazito značajnom kada držimo u vidu postojeće stanje zla i uzburkanosti. Ovdje je dio rješenja zbuđenosti s kojom se susretao u religioznim, političkim i socijalnim događajima svog vremena. Bog još uvijek vlada kao veliki JA SAM.

"Stijena (1,2) mora da je imala sličnu važnost za ovog pobožnog čovjeka, okruženog kao što je Habakuk bio problemima pokvarenosti, previranja i naglih promjena. U golemu moru prevrata i sukoba Stijena vjekova stajala je čvrsta (usporedi 2 Sam 22,2-3), vječno nepromjenljiva u svojim namjerama i postupanjima s ljudima."³⁴

"Svetac moj" (1,12;3,3.4), "*qadoš*", u prvom slučaju upotrijebljen je da prenese prorokovo krajnje čuđenje i iznenađenje što Izvor svake svetosti može "gledati na zloću" i još uvijek "šutjeti" (1,13).

Bog je svugdje (3,3) prikazan kao Svetac čije "veličanstvo zastire nebesa, zemlja mu je puna slave". Ova kombinacija svetosti i veličanstva nalazi zanimljivu usporednicu u Ivanu 1,14, gdje se *milost, istina i veličanstvo* mogu vidjeti na Isusu, a atributi su što ih je dobio "od Oca".

"U njemu apsolutni i Jedini bez mrlje (Izl 15,11; Iz 6,3) i u svojoj osobnoj manifestaciji (Job 34,10), u svojim putovima i djelima (Ps 145,17), a također i u svojim riječima (Ps 33,4), podjednako čist i u svojim očima, ne može gledati grijeh "s ravnodušnošću, a još manje sa simpatijom (Ps 5,4; Jr 44,4)".³⁵

"Gospod" (*Yahve Adonay*), Gospod i Gospodar svog vjernog naroda, razlikuje se od drugih bogova koji su nijemi i bespomoćni (2, 18-19).

Habakukov koncept o Bogu je multiaspektan, bogat i rodbinski. Upotrebom imena i titula svojstvenih božanskom realitetu, Habakuk veličanstveno otkriva dinamične dimenzije moralne neshvatljivosti, integriteta, pravde, ljubavi, milosti i sućuti.

B. Božjeg suvereniteta

"Nisi li od davnih vremena, Jahve, Bože moj, Sveče moj?" (1,12a) Drugi proroci su se obraćali Izraelu zbog njihovih grijeha i

³³ Isto.

³⁴ Harris, J.G., "The Laments of Habakkuk Prophecy", *Evangelical Quarterly*, (1973): xlv:23.

³⁵ *The Preacher's Complete Homiletic Commentary*, sv. 20, str. 492.

otpada, upućujući urgentne pozive na pokajanje da bi izbjegli propast i kaznu Božju.

"Prvenstvena Habakukova briga je drukčija, njegov zadatak je sam Bog, napor da pronade što On hoće pokazati time što dopušta tiraniju i nasilje... Za njega je proročko otkrivenje, Tora (zakon), potpuno dorečeno u Deuteronomiju (Ponovljeni zakoni) a sprovedeno od strane Jozije. Habakukova briga nije da tome što pridoda, već da pita *zašto to ne funkcionira*."³⁶

"Zakon je izgubio snagu, a pravda se ni načas ne ponavlja (1,4). Ono što je Habakuk zamijetio kao slabost Božju, vizija je promijenila dok je on promatrao događaj sa proročke kule. Božji karakter je prikazan kao osnovica za utjehu u nesreći."³⁷ Bog je nepromjenljiv u svojim namjerama i brizi za budućnost,³⁸ dolazak njegove intervencije je siguran (2,3), i tako se Habakuk raduje u psalmu hvale Gospodinu Bogu koji djeluje "u naše vrijeme" (3,2), čiji "sjaj mu je kao svjetlost" (3,4), i koji trese "narode" (3,6) i raspadoše se "vječne planine" (3,6) dok je jezdio na svojim "pobjedničkim bojnim krilima" (3,8). Sve se "svija" i "postaje" (3,10.11) kad se Jahve pojavi da "spasi svoj narod" (3,13).

"Suverena sila Božja je takva da On treba skrivati svoju silu (3,4). Preobilna svjetlost skriva božansku slavu,"³⁹ i "tko će od nas opstati pred ognjem zatornim, tko će od nas opstati pred žarom vječnim?" (Iz 33,14).

Ljudski izazovi i pitanja o božanskom suverenitetu prikazani su božanskim imperativima.

"Jahve odgovara na Habakukovo 'zašto' sa... 'Ja činim djelo (iza kulisa) u tvojim danima u koje ti nećeš vjerovati dok ti se ne kaže. Zapazi... gledaj... divi se!' Ovdje su tri imperativa. 'Opazite među narodima', veli Jahve. On traži od njih da pažljivo promatraju njegova djela među narodima koja su zrela za sud... 'Stanite, skamenite se od čuda' (usporedi Iz 29,9.10); 'jer ja radim djelo u tvojim danima, što ti nećeš vjerovati dok ti se ne kaže'."⁴⁰

36 *The Pulpit Commentary*, sv. 14, str. 9.

37 *The Expositor's Bible*, sv. 14, str. 130.

38 *The Preacher's Complete Homiletic Commentary*, sv. 20, str. 492.

39 Isto.

40 Isto, str. 515.

Sučeljen s velikim JA SAM, suverenim vladarom Svemira, čovjek se duboko klanja, zapaža, gleda i divi se. Habakuk je sada bio voljan da "mirno čeka dan tjeskobni" (3,16).

C. Božjih sudova i "prirodnih" konzekvencija:

"Neće li naglo ustati vjernici tvoji, neće li se probuditi ljut tvoji tlačitelji? Tada ćeš im plijen biti! Jer si opljačkao mnoge narode, sav ostatak naroda opljačkat će tebe, jer si prolio krv ljudsku, poharao zemlju, grad i sve mu žitelje." (2,7.8)

Prorok Habakuk je odigrao zanimljivu ulogu u tekućoj raspravi u svezi sa značenjem izraza "gnjev Božji". Ima li Bog iracionalan, subjektivan "gnjev", ili je on potpuno objektivan, "izvan" Boga? Intervenira li Bog stvarno u okršajima ljudi, ili trebamo aluziju božanskog suda promatrati kao "antropomorfološke analogije",⁴¹ ili kao što C.H. Dodd sugerira, da "gnjev" ne znači "neki osjećaj ili stav Božji prema nama, već neki proces ili efekt u sferi objektivnih činjenica"?⁴² Prema W. Robertsonu, "vjerovanje je što ga inspiriraju ove pjesme (Hab 2,5-20) vrlo jednostavno. Tiranija nije tolerantna. Po prirodi stvari ona ne može ustrajati, nego daje svoje posljedice. Porobljavanjem tako mnogo naroda, tiranija priprema instrumente za svoje vlastito uništenje... I tako uništavajući druge proigrava svoj vlastiti život. Ovakvo nasilje počinjeno prirodi, ogoljavanje Libanona, na primjer, i lov na divlje zvijeri, izazvat će povratni udarac. Ovakav način mišljenja je izrazito zanimljiv. Već smo zamijetili u proročanstvu, a posebice u Izaiji, početak hebrejske mudrosti - pokušaj da se otkrije moralni proces života i izrazi filozofija povijesti. Ali jedva da smo igdje našli tako kompletnu odsutnost svih referenca o izravnom uplitanju Boga u suđenje tiraninu...jer tiranija je samoubojstvo."⁴³ Budući da je "božanski zakon što tko sije, to će i žeti (Gal 6,7)",⁴⁴ C.H.C. MacGregor potvrđuje:

"Božji gnjev protiv grijeha otkriva se u činjenici što nas je postavio u vrst svijeta iz kojega nas njegova ljubav ne može mehanički spasiti od konzekvencije grijeha. Plaća za grijeh je smrt; iako

41 Ries, A. Claude, *The Wesleyan Bible Commentary: Hosea - Malachi*, (Grand Rapids: Eerdmanns), str. 713-4.

42 Warren Trenchard, Predavanje na Sveučilištu Andrews 10. lipnja 1981.

43 Kao što je citirao G.H.C. MacGregor, "Concept of the Wrath of God in the New Testament", izlaganje iznijeto na sastanku SNTS u Aarhusu, Švedska, 16. kolovoza, 1960.

44 *The Expositor's Bible*, str. 143-4.

Bog ne želi smrt grešnika, već da se obrati od grijeha i živi... Božanska kazna je božanska reakcija protiv grijeha izražavajući sebe kroz čitavu konstituciju ili sustav stvari u kojemu grešnik živi".⁴⁵

Komentirajući Hab 1,7 ("On je strašan i jezovit, od njega samog izlazi sud"), J.A. Bewer daje tome značenje da "Njegov sud izlazi od njega,"⁴⁶ tj. čovjek sudi sebi u tome što on "postavlja svoj oltar za svoga boga" (1,11). To znači da gnjev Božji nije ništa drugo no prirodne konzekvencije ljudskih aktivnosti.

Način na koji shvaćamo ovaj izraz od golema je značaja za našu koncepciju o samom Bogu, njegovu karakteru, njegovu postupanju s ljudima itd., ali u studiju Knjige proroka Habakuka preuzima na sebe pravo značenje tek kada dođe do proučavanja studije o spasenju. Ako se sud Božji vidi samo kroz prirodna djelovanja prirode, onda će čovjek živjeti svojom "vjernošću" (2,4), tj. ravnajući se prema pravilima i propisima da bi izbjegao kaznene konzekvencije. Ako međutim Bog izravno intervenira u postupanju s ljudima u akcijama koje su neovisne i ponad prirodnog zakona, onda će čovjek "živjeti od svoje vjere" (2,4), onda će biti ovisan o transcendentnom Spasitelju koji ga može podignuti izvan tamnice uzroka i posljedice (vidi IV. dio).

Pretpostavljajući da živimo u savršenom svemiru koji funkcionira na osnovici uzrok-posljedica,⁴⁷ još uvijek osjećamo potrebni da obranimo poziciju prema kojoj kako god dobro ovaj sustav funkcionirao, još nije zatvoren: Bog može intervenirati i u kaznenom i spasiteljskom činu. Evo kako Habakuk viče: "Jarosno po zemlji koračaš, srdito gaziš narode. Iziđe da spasiš narod svoj, da spasiš svog pomazanika; zori vrh kuće bezbožnikove, ogoli joj temelje do stijene" (3,12.13). Bog je prikazan u izravnim spasiteljskim i kaznenim akcijama, tako da su čak i "sunce i mjesec stali u svom stanu" (3,11). Premda je riječ o poetskom okružju, još se uvijek nazire i povijesna osnovica (Još 10,12),⁴⁸ i ne može se ni pod kakvim okolnostima razumjeti kao "prirodne konzekvencije" zlih djela njihovih neprijatelja. Habakuk jasno zamjećuje Boga kao svemogućeg Vladara koji nije vezan za svoje stvaranje, već On planira, intervenira,

⁴⁵ *The Pulpit Commentary*, sv. 14, str. 40.

⁴⁶ C.H.C. MacGregor, op. cit.

⁴⁷ *The International Critical Commentary*, sv. 25, str. 9.

⁴⁸ U svakom slučaju, jer inače SDA antropologija bi postala beznačajnom, filozofija povijesti ispraznom a sam bi svemir prerastao u kaotično stanje postojanja.

spašava, kažnjava i pokazuje svoj autoritet "u svom dobrom vremenu".

D. Božje istrage prije egzekucije suda

Možda je naš naslov nejasan, ali lokalitet prema 2,20 je od takvog značaja da se njegova sadašnja upotreba može opravdati. Dvije velike fokusne točke u knjizi proroka Habakuka su 2,4 ("pravednik živi od svoje vjere") i 2,20 ("Ali je Jahve u svojem svetom hramu: nek zemlja sva zašuti pred njime").

Između ovih dvaju fokusa nalazi se peterostruki 'jao' nad grijehom i nepravdom u svim njegovim oblicima. Božji sud je izgovoren kroz (reci 16-17) beskorisnost "drvenih komada" i "nijemijeh idola" u kojima "nema daha" (reci 18.19).

Nasuprot njima Jahve je prikazan kako lebdi visoko u svom nebeskom boravištu, nadgledajući pitanja ljudi, tražeći od njih da šute; premda je On "prečistih očiju da bi zloću gledale i motrile tlačenja" (1,13), ovo je upravo ono što On treba činiti i to je razlog prorokova nestrpljenja. On još uvijek čeka i doživljuje Njegovo ispitivačko oko koje pretražuje zemlju dok On "zahtijeva tišinu u Svom Hramu".⁴⁹

"U 20. retku prikazan je kontrast između nijemih, beživotnih idola i živog Boga, koji je ustoličen u svom svetom hramu, tj. ne u zemaljskom hramu u Jeruzalemu, već u *nebeskom hramu*, ili u hramu božanske slave (Iz 66,1), ili prema Mihej 1,2, *tamo odakle će se Bog pojaviti da sudi svijetu i manifestira svoju svetost nad zemljom uništavajući svjetske sile koje ustaju protiv njega. Ova misao je implicirana u riječima 'On je u svom svetom Hramu'*, u tome što je sveti Hram *palaca* u kojoj je On ustoličen kao Gospodar i Vladar cijele Zemlje, i *odakle On pažljivo motri ponašanje ljudi* (Ps 11,4). Prema tome cijela Zemlja, tj. sva populacija na Zemlji, treba biti tiha pred njim, tj. tiho se *pokoriti njemu i čekati na njegov sud*."⁵⁰ To Habakuk nije učinio. On je podigao svoj glas u prosvjedu i gundao protiv otegnute sjednice na Božjem sudu: "Dokle ću Jahve vikati" (1,2), "zašto gledaš vjerolomce, šutiš kad zlikovac ništi pravednijeg od sebe?" (1,13)

49 U prilog ovoj tvrdnji vidi Charles L. Feinberg, *The Minor Prophets*, (Chicago: Moody Press, 1948, reprinted 1977), str. 219.

50 *The Preacher's Complete Homiletic Commentary*, sv. 20, str. 509.

Nakon Habakukova pogleda na nebeski prizor njegov se stav promijenio. Više ne traži od Boga da intervenira u pravednom gnjevu. On je sada zapazio božansko prijestolje pravde, i ponizno moli za milost: "Jahve, tvoje mi djelo ulijeva jezu! U gnjevu se svojem smilovanja sjeti." (3,2)

Premda je tekst 2,20 praćen psalmom, ustvari nema pravog prekida u predmetu - 3. je poglavlje jasan nastavak 2,20. Na prigor iz 1. poglavlja dolazi odgovor u 2. poglavlju i dalje se razvija u trećemu. Nakon prizora o Bogu u njegovu svetom hramu, On je prikazan kao onaj koji ide naprijed da sudi, dok Zemlja drhti a njegova slava pokriva nebesa:

"On stane, i zemlja se trese, on pogleda, i dršću narodi. Tad se raspadoše vječne planine, bregovi stari propadoše, njegove su staze od vječnosti. (r. 6) Prestrašene vidjeh kušanske šatore, čadore što dršću u zemlji midjanskoj." Bog koji je došao izdaleka sada se približio zauzevši svoje položaje, da kazni narode kao ratni junak (usporedi retke 8.9. i 11.12.).⁵¹ Nakon duljeg vremena prikazivanja Boga koji se nalazi u svom hramu, On napokon intervenira na dostojanstven način, što pokreće puno strahopoštovanje. Stvar je riješena, slučaj je opisan, Bog djeluje. Istražni sud se ne odnosi samo na zle, već prvenstveno na pravedne: "Osim ako dosad ima nekoga tko sumnja u namjere i manifestiranja Božje sile gnjeva, *Habakuk jasno ističe da Bog drži na umu spasenje svog vlastitog naroda.*"⁵² Ovo se može potkrijepiti tekstem 3,13: "Iziđe da spasiš narod svoj, da spasiš svog pomazanika ." Premda postoje citati o istražnom sudu i drugdje u Starom zavjetu, Knjiga proroka Habakuka sigurno sadrži jedan od najljepših opisa takve Božje akcije. Dugotrajna Božja milost i prigrljivačka (to je značenje Habakukova imena) ljubav prema njegovu narodu vidljivi su i u preliminarnim i u izvršnim značajkama njegovog spasilačkog suda; "Iziđe da spasiš narod tvoj, da spasiš svog pomazanika" (3,13).

E. Mjesta Božjeg boravišta:

"Bog stiže iz Temana, a Svetac s planine Parana! Veličanstvo njegovo zastire nebesa, zemlja mu je puna slave." (3,3)

"Prvo je opisan Jahve, zatim su označeni njegovi pratioci, a onda slijedi opis njegovog pojavljivanja u munji i oluji. *Njegov dom*

⁵¹ Keil and Delitzsch, op. cit., str. 91.

⁵² Isto, str. 219.

je u *arapskim planinama* (potcrtao D.O.); njegovi pokreti prepoznaju se u gromu i kiši; munje su njegov mač i strijele, grmljavina je klopotaanje kola i konja. Zatim dolazi kišna poplava, i rijeke se prelijevaju, a more zapljuskuje pjenom. Olujni oblaci zaklanjaju Sunce i Mjesec, dok On marširajući gazi izraelske neprijatelje. S *domom na planinama*, oružjem grmljavine, munjama i ratom, *on je bog sličan sirijskom i babilonskom Adadu*".⁵³

Kako se ova koncepcija o Jahvi kao bogu planine, čiji je dom na planinama s obiju strane Wadi Araba, uklapa u Habakukovo cjelokupno prikazivanje božanskog Bića? Je li ova interpretacija vjerna nakani samog teksta? Je li Jahve prikazan kao lokalno božanstvo ili kao suvereni vladar svemira?

Bewer priznaje i kaže da je "ideja o domu Jahvinu na planini zasnovana na sjećanju na Sinaj".⁵⁴ Prihvaćajući ovo kao gotovu činjenicu, prisjećamo se "što je Jahve rekao Mojsiju: Gle, *ja ću evo doći k tebi u gustom oblaku*, da narod čuje kad budem s tobom govorio, i da ti zauvijek vjeruje... neka bude gotov prekosutra, jer će prekosutra *sići Jahve na brdo Sinaj* naočigled svega puka... Brdo Sinaj zavilo se u dim, jer je *Jahve u obliku ognja sišao na nj*. Dizao se dim kao dim iz peći. Sve se brdo silno treslo... *Jahve siđe na Sinajsko brdo, na vrhunac*." (Izl 19,9.11.18.20).

Ponovno isticanje činjenice da je Jahve "došao dolje" ili "sišao" vrlo je značajno. On nije prikazan kako "nastanjuje" planinu, već "dolazi" na nju, ideja koja postaje značajnom u Knjizi proroka Habakuka budući da je "dom Jahvin na planini zasnovan po sjećanju na Sinaj". Nadalje, na Sinaju je Jahve prezentirao sebe ne kao lokalno božanstvo, već kao svemogućeg Tvorca "neba i zemlje" (Izl 20,11).

G.W. Wade zamišlja mjesto Božjeg stanovanja na malo drukčiji način:

"Pjesnik vjerojatno ovdje misli o Bogu koji *dolazi iz svojeg svetišta na Sinaj ili Horeb* (potcrtavanje moje); imena su najvjerojatnije dva naziva za jednu planinu, smještenu blizu Edoma (Suci 5,4). Ovakva koncepcija je preživljavanje jednog starog načina razmišljanja u kojem pjesnik projektira sebe, *premda i on i njegovi*

⁵³ Feinberg, op. cit., str. 219.

⁵⁴ William H. Shea, *Daniel and the Judgment*, str. 1-36.

*suvremenici sumnjajući u realnost zamišljaju Jahvu kao svoje posljednje zemaljsko prebivanje u Jeruzalemu (potcrtao D.O.).*⁵⁵

Budući da ova oba komentatora previđaju ili zanemaruju kontekstualni smještaj i Jahvinu kozmičku realnost kao što je opisana u Habakuku, njihova se interpretacija ne može prihvatiti kao stvarna vrijednost. Keil sugerira da "dva lokaliteta leže nasuprot jedan drugome i da su odvojeni jedino Arabom (ili dubokom dolinom Gor). *Mi ne možemo prihvatiti ova dva značenja kao sugeriranje ideje da je Bog došao iz Araba* (podcrtao D.O.), već, prema izvornom tekstu u Pnz 33,2, kao indicaciju da se sjaj božanskog pojavljivanja proširio nad Teman i planine Parad, tako da se zrake reflektiraju s dviju planinskih regija".⁵⁶

Doista je teško uskladiti ostale Habakukove izjave u ovom psalmu s idejom o Jahvinoj limitaciji kao lokalnom planinskom bogu: "Veličanstvo njegovo zastire nebesa, zemlja mu je puna slave." (r. 3). "On stane i zemlja se tresе" (r. 6). "Sunce uvis diže ruke, Mjesec u obitovalištu svojem posustaje" (r. 11). Božansko Biće ovako prikazano je u svakom slučaju Onaj koji vlada ne samo nad planinskim dijelom u Arabiji već je to onaj koji potresa čitavu Zemlju i zadržava nebeska svjetlila na njihovu putu.

Gdje onda On stanuje? Ovo je već zapisano u 2,20 - "Ali je Jahve u svojem svetom Hramu: nek zemlja sva zašuti pred njime!" "Bog tj. Jahve, je samo-postojeći. On nikome ne duguje ništa za svoje Biće (postojanje) jer On ima život u sebi. On nije nikome odgovoran. On prebiva u svom golemom hramu stvaranja. *Iako je Bog svugdje prisutan, On je u nekim mjestima prisutan na jedan neobičan način. Božje prijestolje je na Nebu.*"⁵⁷ U 20. je retku predočen kontrast između nijemih i beživotnih idola i živog Boga, koji je *ustoličen u svom svetom hramu, tj. ne u ovozemaljskom hramu u Jeruzalemu, već u nebeskom Hramu, ili u hramu božanske slave (Iz 66,1).*⁵⁸

Božanska slava je takva da prikazana u 3. poglavlju čak i na jedan veličanstven način još uvijek mora biti "prikriivanje" ili "skriivanje" njegove sile (r. 4). "Ali zar će Bog doista boraviti s ljudima na zemlji? Ta nebesa ni nebesa nad nebesima ne mogu ga obuhvatiti, a kamoli ovaj Dom što sam ga sagradio!" (1 Kr 8, 27)

55 J.A. Bewer, u *The International Critical Commentary*, sv. 25, str. 21-2.

56 Isto.

57 *The Book of the Prophet Habakkuk*, str. 141.

58 Keil i Delitzsch, op. cit., str. 98.

IV. Veliki motiv: spasilačka vjera

"Gle: propade onaj čija duša nije pravedna, *a pravednik živi od svoje vjere*" (2,4).

Riječ vjera za proroka jednostavno znači "vjernost". Stari zavjet nema riječ za vjeru kao jedno aktivno načelo, već sadrži dva odlomka u kojima se riječ *amun* ili *amunah* prevode ekvivalentom vjera. Jedan od odlomaka je u knjizi Ponovljeni zakoni 32,20, u kojem se o djeci Izraelovoj govori kao o "sinovima u kojima vjernosti nema" ili "nepokolebljivosti". Izraz "nevjerna djeca" bolje izražava željenu misao. Ovo nisu jedini primjeri vjere u Starom zavjetu, kao što to izobilno svjedoči jedanaesto poglavlje Poslanice Hebrejima, već su to jedine upotrebe te riječi, i u svakom slučaju stvarno značenje je "vjernost".⁵⁹

Razumijevanje spasenja i života kroz "vjeru", kao prevladavajuću starozavjetnu ideju izražena u ovom tekstu, velik broj znanstvenika eksplicitno odbija. Dean Farrar kaže da će "pravednik živjeti s pomoću svoje vjernosti". Najbolje ćete razumjeti ljepotu biblijskog teksta kad pogledate u njegov izvorni oblik. "Habakuk je živio neposredno prije početka babilonskog sužanjstva. U svom silnom poimanju, u svojoj proročkoj vatri, polaže pravo na srodstvo s poznatim prethodnicima Amosom, Mihejom i Izaijom. On je sada suočen s novim eminentno bolnim problemom: *bio je spriječen održati izravnu nadu u svome narodu*. I bio je u pravu... Moralni zakon upisan je na pločama vječnosti. I pravednik će živjeti od svoje vjernosti... Ovdje je božansko otkrivenje uznemirenom proroku i uzdrmanoj naciji. *Tu su dvije strane. Prva strana je stari zakon, 'duša koja sagriješi, umrijet će.'* Druga strana je: *'Pravednik će živjeti od svoje vjernosti.'* što nam više treba? Pravda se može mrziti i proganjati. Pokvarenost može biti prekrivena luksuzom; ali usprkos tome, *pravednost je život, grijeh je smrt.*"⁶⁰

Drugi znanstvenici, međutim, zapažaju da je Habakuk bio zadovoljan što je mogao izgovoriti veliku istinu, toliko veliku da nije samo postala lozinkom judaizma već i evanđeoskog kršćanstva:

---

59 *The Biblical Illustrator*, (Grand Rapids: Baker Book House, 1960), sv. 28, str. 32.

60 Keil i Delitzsch, op. cit., str. 91.

doktrinu o opravdanju vjerom (2,4.) Nije to bio ni Luther ni Augustin, čak ni apostol Pavao koji je prvi naučio ovo veliko načelo, već Habakuk, učinivši to u predvečerje kaldejske invazije na Judino kraljevstvo.⁶¹ Kaiser je u pravu kad kaže da je "središnje proročanstvo zapisano u Knjizi proroka Habakuka 2,4 riječ nade i spasenja".⁶²

Ako je Habakuk bio "radostan da izgovori jednostavnu veliku istinu"⁶³, i ako je ta istina stvarno Habakukova vijest za Izrael⁶⁴ i nadalje, i ako se može uzeti da ta istina sugerira dva vrlo različita puta k spasenju, onda je potreba studenta ove knjige da dođe do jasnog razumijevanja teksta. Podupiremo interpretaciju ovog odlomka koju je izrekao komentator Keil:

"Abraham je nazvan 'NE'eman' u Nehemijinoj knjizi 9,8 s referencom činjenice koju je on potvrdio da... 'je imao povjerenje, ili vjerovao u Jahve'; i štoviše neosporno je iz odlomka koji je pred nama, budući da je nemoguće pogriješiti u pozivanju na Post 15,6, da 'on povjerova (*He'daqah*). Također je nepobitno bjelodano iz konteksta da ovaj odlomak tretira odnos između čovjeka i Boga, budući da riječi same po sebi govore o čekanju (*chikkah*) ispunjenja obećanog proročanstva koje će se nastaviti vremenom žestokih patnji... I kao dodatak tome, *emunah* je suprotnost kaldejskom ponosu, njegovom uzdizanju sebe iznad Boga; i upravo zbog tog razloga ne može pokazivati integritet u samog sebe, već jednostavno rečeno neke kvalitete koje imaju kao svoju vodeću crtu poniznu odanost Bogu, što će reći, vjeru ili čvrsto oslanjanje na Boga."⁶⁵

Iz ovog su razloga hebrejski tumači jednoglasno dali ovo značenje, i LXX (iako mijenja sufiks i tako prikazuje ga kao *non* umjesto *a'utou*) također prikazujući to ispravno za. Ovo potvrđuje i Walter Kaiser: "što živjeti 'svojom vjerom' (*be'e munato*) znači za Habakuka i njegovo slušateljstvo? Kada se upotrijebi za fizičke stvari, ono označava 'čvrstoću' (Izl 17,12), ali u moralnoj oblasti to znači 'moralnu čvrstoću' ili "pouzdanost" u svakodnevnom životu ili poslovanju (Izr 12,17). To također znači, kada to Bog kaže, da se može vjerovati njegovoj vjernosti svojoj riječi. (Pnz 32,4). Ali u Ha-

61 *The Great Text of the Bible*, (Grand Rapids: Eerdmans), sv. 7, str. 380.

62 *The Biblical Illustrator*, sv. 28, str. 24.

63 George E. Robinson, *The Twelve Minor Prophets*, (1979), str. 127.

64 C.W. Kaiser, *Toward an Old Testament Theology*, (Zondervan, 1978), str. 226.

65 G.E. Robinson, op. cit., str. 127.

bakuku 2,4 vjera je jednostavno nepokolebljivo povjerenje u Božju Riječ. (podvukao D.O.) Nasuprot bahatom držanju zlih, vjernik, kao Abraham u Post 15,6 i Izaija u Iz 28,16; 30,15, stavljaju čvrsto povjerenje u Boga koji je obećao svoje spasenje i dolazak čovjeku obećanja. *Bila je to čvrsta, nepodijeljena pokornost* (potcrtao D.O.), predanje Jahvi, ponizno i ozbiljno povjerenje u kredibilitet božanske vijesti o spasenju.⁶⁶ Prema L.E.H. Stephensu, glagol živjeti je upotrijebljen u značajnom osjećaju uživanja sklonosti sa ili bez svjetovnih beneficija.⁶⁷ Cjelokupni argument knjige je uistinu "vjera"; u prvom poglavlju prorok se tuži na zlo bez ikakvog izgleda u nadu, i tako očajnički poziv dolazi iz dubine srca: "Dokle ću, Jahve, zapomagati, a da onaj koji stavi svoje povjerenje u pobjedu koju je Bog obećao 'živjet će vjerom' (r. 4). Nakon moćne teofanije iz 3. poglavlja, Habakuk zauzima svoj stav: "Počinut ću kada dan tjeskobni svane narodu što nas sad napada." (r. 16). Ovo je povjerenje, pouzdanje i vjera u Boga; ne samo "vjernost", koja je bolje reći plod a ne korijen stvarne vjere kao što je nalazimo u Habakuka. Dok puka "vjernost" očajava pri pogledu na mračno obzorje, "vjera" probija oblake i stvara nadu, povjerenje i radosno očekivanje onoga što leži iza prisutne uzburkanosti. Na ovaj način vjernost i odanost proistječu iz vjere. U tekstu ne postoji tendencija ili nagnuće prema zaslužnom (meritornom) spasenju, ali vjera što je prikazana jest živa vjera, dinamički princip koji donosi u duši plodove duha. "Vjera" u ovom slučaju nije upotrijebljena samo kao forenzični izraz (premda je čak i to uključeno), nego je on više individualan. Riječ je o "pravedniku" koji će biti spašen, tj. spasenje je individualna stvar, a ne kolektivna, etnička ili nacionalna. Ovo je Habakukova vijest Izraelu, poruka *povjerenja i sigurnosti u Jahve bez obzira u kakvoj situaciji* je njegov narod.⁶⁸ U 4. retku vjernom pravedniku je rečeno da će biti *sačuvan zato što je Bog Izraelov vjeran* svom savezu.⁶⁹ Ovdje tekst govori o pravedniku u singularu, ne o naciji kao cjelini. Na ovaj način istaknut je osobni božansko-čovječanski odnos, i prema tomu *onaj koji ima vjere u Boga, živjet će.*

66 W. Harrelson, op. cit., str. 377.

67 Keil i Delitzsch, op. cit., str. 73-4

68 C.W. Kaiser, op. cit., str. 226-7.

69 L.E.H. Stephens - Hodge, "Habakkuk," *The New Bible Commentary Revised*, ur. Guthrie, (London: Intervarsity Press, 1970), str. 770.

Vjera ostaje kao što je i nekada bila uvjet najvišeg života. Za proroka je najviša ideja života sigurnost, zaštita od pogibije. Za apostola je najviša ideja potpuno posvećenje Božjoj volji. Onaj živi koji može, prema svojoj mjeri, reći zajedno s Kristom: "Moje jelo je da činim volju Onoga koji me je poslao." To je život kojim čovjek posjeduje i održava živu vjeru u Boga. *I ništa drugo osim vjere ne može nadahnuti ili održati taj život.* Živa vjera održava viši život pravde, a viši život pravde održava, i čak iznova jača živu vjeru. Vjera ne može drugo nego proizvesti pravednost koja oplemenjuje vjeru."⁷⁰

Na taj način vjera je dinamična sila koja se kreće od "vjere ka vjeri", ali onaj koji je "naduveni", čija "duša nije pravedna" (2,4a), i kojemu je njegova snaga postala njegovim bogom (1,11) i koji "propada u svoju mrežu", takav "će pasti" (2,4a). Vjera u Boga i vjera u čovjeka sada su kao dva suparnika. Jedna obuzdava čovjeka i ponizuje ga pred Darodavcem, koji će onda oprostiti i spasiti svoje dijete. Druga "vjera" čini čovjeka ponosnim, i onaj koji je tako "naduven" neće opstati na Božjem sudu. Robinson zapaža: "Budućnost pripada pravednicima; međutim, oni čije su duše "naduvene" i arogantne, nemaju budućnosti! Kaldejci su zaokupljeni sami sobom, i prema tome osuđeni su na propast; pravednici su Bogo-centrični, i zato su permanentni."⁷¹

"Pravednik" (tj. *saddia*) je onaj koji je vindiciran na ulazu u Bogo-čovjekov odnos. Donald E. Gowan komentira: "Postoji legalna pozadina ove riječi (*saddia*); ona pokazuje pobjednika u slučaju zakona, kako to vidimo iz njezine starozavjetne upotrebe. *Prema tome ona nije ograničena u svojoj upotrebi samo na čiste kvalitete dobrote što ih netko može posjedovati.* Upotrebljava se u situacijama borbe da bi pokazala pravu stranu."⁷²

Pokazivanje Božje pravde koju traži prorok Habakuk još je uvijek budućnost... i pravednik će, sve dok se ne javi onaj dan, još uvijek trebati "živjeti od svoje vjere", a ne od svog viđenja. Naše opcije su da vjerujemo u Boga, bez obzira možemo li dokazati njegovo Gospodstvo ili ne, ili da sve to potpuno napustimo.⁷³ Walter Dunnet to izražava na malo drukčiji način: "Mi ne ovisimo niti smo predani beznadežno našim neposrednim okolnostima... Nakon što

70 W. Harrelson, op. cit., str. 377.

71 *The International Critical Commentary*, sv. 25, str. 13.

72 *The Great Texts of the Bible*, sv. 7, str. 387.

73 Robinson, citiran od Kylea M. Gatesa, *Preaching from the Prophets*, str. 154.

je prorok čuo i borio se, pokušavajući razumjeti putove Božje, on priznaje: 'Jahve, čuo sam tvoju riječ i stojim u strahopoštovanju' (3,2).

Jedan susret s Božanstvom prouzročio je da vidi ono što nikada nije razumio ranije. Kritičar je zamijenjen obožavateljem,⁷⁴ i on završava knjigu s "veličanstvenim izricanjem vjere u Boga".⁷⁵

"Jer smokvino drvo neće više cvasti, niti će na lozi biti ploda, maslina će uskratiti rod, polja neće donijeti hrane, ovaca će nestati iz tora, u oborima neće biti ni goveda. Ali ja ću se radovati u Jahvi i kliktat ću u Bogu, svojem Spasitelju. Jahve, moj Gospod, moja je snaga, on mi daje noge poput košutinih, i vodi me na visine" (3,17-19).⁷⁶

Završavajući citiramo opasku E. G. White na vrst vjere kao što je bila Habakukova i onu kakvu mi možemo imati: "Vjera koja je krijepila Habakuka i sve svete i pravedne ljude u tim danima velikih kušnji jest ona ista koja i danas krijepi narod Božji. I u najmraknijim trenucima i u najtežim okolnostima pravi kršćanin treba napajati dušu na izvoru svjetlosti i sile. Njegova nada i hrabrost svakodnevno će se obnavljati vjerom u Boga. Pravednik živi od svoje vjere."⁷⁷

74 Donald E. Gowen, *The Triumph of Faith in Habakkuk*, (Atlanta: John Knox Press, 1979), str. 41.

75 Isto, str. 49.

76 Walter Dunnett, *Does Not God Care?*, str. 42; O.T. Habakkuk. *Moddy Monthly*, sv. 76, 1975-6.

77 Ellen G. White, *Prophets and Kings* (Mountain View: Pacific Press Pub. Assn., 1943), str. 386-387.

SUMMARY:

Theology of the Book of Habakkuk

The writer of this article is trying to extract the basic theological motive in the Book of Habakkuk, which seems to be suggested from the very meaning of the prophet's name, 'embrace': God's love toward his chosen people and individual members could be illustrated by an embrace. The identity of Habakkuk, the musician from the tribe of Levi, is based exclusively on the internal evidences of the book since the external data simply do not exist. On the basis of the internal evidences (1,6) also, the author discusses briefly the date of the Book of Habakkuk, addressing the major opinions on the subject and personally opts for the earlier date of writing before the reign of the king Jehoiakim, before the period between 609. and 605. B.C., and before the Babylonian exile. The central discussion in this article is around prophet's message which he called "burden" and the vision of the "grand motif" which is "the righteous shall live by faith" (2,4). The author analyses various God's names (Jahveh, My Holy One) and establishes God's sovereign dealing with his people and the Babylonians. It seems that only one encounter with God is enough to change a critic of God into his admirer - which is stimulating for a personal religious experience in which dark days become full of light in God's coming in the person of Christ.